

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izšaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 500, za četrt leta Din 1500, za pol leta Din 3000; za inozemstvo Din 700 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na upravo Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Ob knigi našega tovariša

Pokret krščanskega socializma v Sloveniji je storil velik korak naprej. Prevod Leonove okrožnice o delavskem vprašanju, ki ga je z razlago vred izdal naš tovariš, frančiškanski pater dr. Angelik Tominec, je delo, ki nas vse navdaja s ponosom. Prvič nam je pater Angelik zarisal na podlagi Leonovih nauk osnovna načela krščanskega socializma, na katerih bomo gradili svoj pokret dalje — drugič pa je njegovo delo sad skupnih razmišljanj, truda in prizadevanja ter naše iskrene in trdne solidarnosti. Z Angelikovim delom je zrastle tudi ugled krščanskega socializma in njegov pogum na poti do zmage krščanske pravičnosti na zemlji.

Osnovno načelo okrožnice največjega papeža modernega veka je, da je gospodarsko in socialno vprašanje vprašanje morale; da mora biti vrhovni zakon pridobivanja in proizvajanja gospodarskih dobrin ter njihove uporabe telesni in duševni blagor človeka, ki te dobrine s svojim delom ustvarja; da sadovi dela gredo tistim, ki delajo, ne pa tistim, ki delo bližnjega v svoj prid izrabljajo; da se mora delo plačati po telesnih in kulturnih potrebah človeka kot podobe božje, ne pa po konjunkturi ali rentabilnosti podjetja. Podlaga Leonove enciklike, tako razvidno iz knjige Angelika Tomince, je evangelij, so besede Izveličarja sveta, je Njegov nauk, da je Bog zemljo in njena bogastva ustvaril za vse ljudi, ki se na njej trudijo, ne pa samo za en razred, ki iz tujega znoja zase kuje dobiček. In kapitalizmu ključ najvišji učitelj Cerkve, da obstoja npravstveni red, postavljen od samega Stvarnika, ki prepoveduje človeku odtrgovati in krasti to, kar je pošteno zaslužil, ga ogoljufati za to, kar mu po pravici gre, in iz tega kopicati kapitale, ki zopet le služijo v zaslužjevanje milijonov, kakor nam to danes z vso jasnostjo kaže tako zvana racionalizacija. Ze Leon XIII. je napovedal, ako bi kapitalizem neovirano nadaljeval svoje metode, da bodo posledice tega pomenile propad človeštva in kulture. Okrožnica »Rerum novarum« pa dosledno temu tudi uči, da se socialno pogubne posledice kapitalizma ne dajo popraviti in ozdraviti zopet po kapitalističnih metodah, na osnovi kapitalizma samega, ampak le po popolnem in brezkompromisnem povratku k moralnim in družabnim načelom Kristusovega evangelija.

Okrožnica Leona XIII. je velik spomenik krščanskega duha in mišljenja, mimo katerega pa je človeštvo šlo — eni s spoštovanjem, drugi, ne da bi ga sploh opazili — kakor se sploh gre mimo spomenikov. Kapitalizem se je razvijal dalje in zapredel vase ves svet, tako zvana krščanska družba se za papeževe besede ni zmenila in velika večina tudi tistih, ki so jo z besedami priznavali, so v praksi delali čisto nasprotno: kapitalizmu je danes ves svet neprimerno bolj pokoren nego mu je bil za časa Leona XIII. Danes je vse pridobitno življenje od velepodjetja do kramerije čisto skapitalizirano; vsa politika je popolnoma odvisna od kapitala; kapitalizem je po svojih posledicah končno začel razdirati tudi družinsko moralno. Izpolnila se je napoved velikega papeža, da bo nezadržani brezmejni pohlep, ki je postal voditelj in gonitelj gospodarskega življenja mesto desetih božjih zapovedi, omajal in porušil še zadnji stebel družabnega življenja: družino. In tisti, ki tožijo o kakor povodenj naraščajoči nemoralnosti, o preprečevanju rojstev in popolni nebrzdanosti v spolnem pogledu, naj pomislijo, da je kapitalizem tisti, ki praktično onemogočuje takšno življenje med možem in ženo, ki odgo-

† Ivan Kregar

V četrtek 7. t. m. je umrl Ivan Kregar. Ne spada sicer direktno v naš pokret, vendar pa je v zvezi z njim posredno. Umrl Ivan Kregar je bil eden najvažnejših, najplemenitejših in obenem najpožrtvovalnejših pokretašev v mladem katoliško-političnem gibanju. V javnosti se je pojavil takrat, ko je bilo treba orati ledino med Slovenci, in sicer pod okolnostmi, ki niso bile prav nič ugodne in prijetne.

Takrat je meščanska miselnost s svojimi svobodomiselnimi načeli skoraj popolnoma prevladovala v javnosti. Mesta so bila popolnoma v njeni oblasti, pa tudi vas sama. Saj so vsi bogataši in tako zvani izobraženci tudi v vasi bili odkriti in brezobzirni privrženci meščanstva. In to je pomenilo veliko. To je pomenilo absolutno oblast tudi nad kmetskim prebivalstvom. Kljub temu so bile razmere neprimerno boljše v vasi, kakor pa v mestih.

Kdor je bil v mestih med prvimi ali celo med voditelji, kakor je bil rajni Ivan Kregar, ta je moral biti v načelih trden, v srcu odločen in neupogljiv. Kajti pritiski nasprotnikov niso bili le silni, ampak naravnost besni, niso se ustrašili pred nobenim sredstvom, če je le služil njihovem namenu, da bi namreč uničili svojega nasprotnika. Denunciacije, tožbe, poizkus škodovati na dobrem imenu ali celo gospodarsko uničiti — vse to je bilo na dnevnem redu in vse to je tudi okusil v najpolnejši meri tudi rajni Ivan Kregar. Bil je celo pred poroto radi političnih »deliktov«. Vse to je junaško prenesel, nikoli ni poznal umika, nikoli ni omagal, ostal je vedno na svojem mestu. Značaj v polnem pomenu besede.

Med vojno je prišel spor med takratne voditelje bivše SLS. Ivan Kregar je stopil na stran dr. Šušteršiča. To ni nič čudnega. Kajti vsak ima svoje naziranje. Usodepolno je bilo pa to, da je vsa stara garda večji del šla. Umrl je Krek, umrl Lampe, Šušteršič v pregnanstvu. Tako je bilo katoliško gibanje v usodepolnih preobratih brez izrazitih in dalekovidnih voditeljev. Niti enega ni

bilo med aktivnimi vodilnimi politiki, ki bi bil tako globok in toliko kristjana, da bi izprevidel, kako nujno je potrebno za gibanje kot tako in posebej še za naše ljudstvo, da se spor likvidira, da se zberejo vsi izkušeni in preizkušeni voditelji in da napravijo zopet enotno falango. Trdno sem prepričan, da bi šel Krek to pot, ko bi še živel.

Napuh je šel preko teh interesov. Žrtve so bile težke in jih še danes čutimo. Zaradi tega je legel v grob Lampe, umrl je tragične smrti Štefe, v prognanstvu se je klatil kljub vsemu takratni najboljši naš politik dr. Šušteršič, vsi drugi so bili potisnjeni na stran, med temi tudi rajni Ivan Kregar, dasi je bil eden najmarkantnejših voditeljev. Izginili so najboljši. Ni čudno, da je bila naša politika, naše kulturno in gospodarsko življenje kakor brez kompasa. Enkrat radikalni, drugič zopet bolj na sredo, dokler ni bila pripeljana v tabor nazadnjaškega meščanstva.

Ko bi šel naš razvoj logično in dosledno, bi se moralo nujno razvijati naše gospodarstvo, naša prosveta in naša politika tako, da bi v resnici ustvarili jasno in dosledno fronto vseh tistih, ki se hočejo pošteno in odkrito boriti za pravično ureditev javnega, gospodarskega, pa tudi privatnega življenja. Če bi bilo tako, bi naše vrste vse drugače izgledale, kakor danes. Če bi bilo pa tako, ne bi smeli biti nevhaležni tistim, ki so največ žrtvovali za pokret in ki so tudi največ trpeli.

Kakor se vseh, ki so doprinašali v borbi za zmago krščanskih načel iz prepričanja svoje žrtve, spominjamo s hvaležnostjo, tako se moramo tudi pokojnega Ivana Kregarja. Četudi ni bil krščanski socialist, vendar je polagal temelje zanj. Bil je pa tudi značaj in človek se je lahko zanesel na njegovo besedo, na kar v politiki sedanje dobe tako redko naletimo.

Poštenjak vedno zmaga. Zmagal je tudi Ivan Kregar, čeprav šele s smrtjo. Njegov veličastni pogreb naj tudi nekoliko potrjuje to.

Prestizj

Da so danes krize, ni nič čudnega. Kakor mora priti v krizo vsaka naprava, ki sloni na enostranosti, tako mora nujno priti in je že prišla v krizo sedanja družba, zlasti pa njeno gospodarstvo. Družba sestoji iz več delov, ki bi morali eden drugega izpopolnjevati, kakor izpopolnjujejo udje telo. Če tega ni, je bolezen. V naši družbi pa stoji posamezni deli med seboj v ostrem boju. To je nezdravo. Če so pa težave, bi morali posnemati vsaj živali. Ako preti namreč nevarnost, gredo najkrvoločnejše zveri preko običajnega sovraštva in skušajo rešiti svoje življenje v skupni borbi.

Če obstoji v resnici gospodarska kriza, potem bi bilo po zdravem razumu pričakovati, da bo ta kriza zadela oba dela — to je podjetnika in njegove delavce. Po zdravem razumu bi tudi pričakovali, da bo skušal podjetnik reševati vsaj v sedanjih težkih razmerah vsa

varja npravstvenemu zakonu. Beda je, kar je vedel že Mojzes, mati vseh pregreh, bedo pa ustvarja kapitalizem sistematično in metodično.

Nam papeževe besede niso prazen jok v puščino današnjega sveta, ki ga vlada brezsrčni kapitalizem. So nam besede življenja in vir moči, nas bodrijo in opominjajo k vztrajnemu nadaljevanju započete delo. Dr. Tominec prevod in pojasnjevanja, oprta obenem na

vprašanja, predvsem sporna vprašanja, sporazumno z delavstvom t. j. z obratnimi zaupniki in z zastopniki strokovnih organizacij. To bi bil v teh težkih razmerah najboljši način. Praksa in dnevene izkušnje dokazujejo nasprotno. Večina podjetnikov meni, da je prišel trenutek, da more svoj prestiž nad delavstvom utrditi in povečati. To skušajo doseči na dvojen način: kjer obstojajo količkej ugodne pogodbe, jih odpovedujejo. To pa radi tega, ker so prepričani, da bodo dosegli ali pa celo diktirali poslabšanje dosedanjih pogojev. Tam, kjer so organizacije in obratni zaupniki, skušajo povzročiti spore, čijih posledica naj bi bila, da bi zginili iz podjetja vsi obratni zaupniki in organizacijski funkcionarji. So pa slučajji, ko izjavljajo podjetniki, da ne bodo toliko časa mirovali, dokler ne bodo na cesti vsi organizirani delavci. Vse to pa delajo pod krinko prestiža in pa, kar je glavno, da bi mogli

mnjenje cerkvenih očetov, krščanskih modroslovcev in sociologov, nam umevanje papeževih nauk še bolj olajšujejo, potrjujejo in poglobljejejo. Tem osnovnim načelom hoče slediti ves mladi krščanskosocialistični rod in jih z navdušenjem uveljavljati v človeški družbi, v javnem življenju našega naroda! Iz njih bo zopet oživel resnično krščanstvo pravičnosti do bližnjega in bratovske ljubezni.

nemoteno kršiti določila zakona o zaščiti delavcev, predvsem določila v pogledu plačevanja poviška za nadurno delo in pa v pogledu delovnega časa. Če bi uvajalo delavstvo akcije, ki naj bi šle za tem, da se krši zakon, bi moralo nositi posledice, kar je čisto umljivo. Podjetniki pa ne pomislijo, da vplivajo taka dejanja demoralizirajoče na delavstvo, na drugi strani pa večajo propad med seboj in delavstvom. S tem pa uničujejo vse sadove, ki jih ustvarjajo s svojim smotrenim delom delavske strokovne organizacije in delavske zbornice.

Organizacije morajo računati s takimi dejstvi. Vedo, da nočejo podjetniki mirnega in poštenega sodelovanja. Ker pa ne morejo dopustiti, da bi se položaj delavstva še poslabšal, in sicer do oblike, ki meji na popolno suženjstvo, mora delavstvo vzeti vse to na znanje, iti v borbo z geslom: Vsak delavec, vsaka delavka v organizacijo!

Vsem zvezam in skupinam

Po sklepu načelstva Jugoslovanske strokovne zveze se bo vršil

Občni zbor Jugoslovanske strokovne zveze

v nedeljo 7. junija 1931 ob 9 dopoldne v čitalnici Delavske zbornice Miklošičeva cesta 22. v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Otvoritev.
2. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora.
3. Poročilo načelstva: a) načelnika, b) blagajnika, c) gospodarja.
4. Poročilo strokovnih tajnikov.
5. Poročilo nadzorstva.
6. Poročilo delegatov avtonomnih zvez.
7. Naš gospodarski položaj.
8. Volitev načelstva in nadzorstva.
9. Raznoterosti.
10. Predlogi in sklepi.

Skupine in zveze pozivljamo, da pošljejo na občni zbor v smislu §§ 25. in 26. pravil Jugosl. strok. zv. svoje zastopnike polnoštevilno.

Morebitni predlogi in prizivi se morajo poslati načelstvu JSZ najmanj deset dni pred občnim zborom.

Ljubljana, dne 11. maja 1931.

Zumer Srečko s. r.,
načelnik.

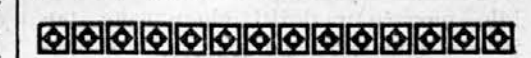
Lombardo Peter s. r.,
tajnik.

Tovariši!

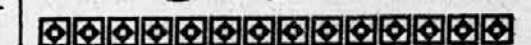
Knjiga »Osnovna načela krščanskega socializma« izpod peresa tovariša dr. p. Angelika Tomince je izšla. To je naš katekizem. Vsak mora to knjigo imeti in jo dobro proučiti. Pa to bi bilo še premalo. Njene ideje morajo postati življenjska gonilna sila naših src in naših duš. Le na ta način more in mora zmagati krščanski socializem.

Knjiga stane broširana 32 Din, vezana 45 Din. Za člane »Krekove knjižnice« broširana 16 Din, vezana 26 Din.

Torej cena skrajno nizka. Knjigo naročite pri »Delavski založbi« v Ljubljani, Miklošičeva cesta, Delavska zbornica, I. nadstropje.

Bodi apostol našega pokreta

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Rudarji

Ljubljana. Dne 9. maja je bila v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani redna glavna skupščina Bratovske skladnice. Prejšnji dan pa je bila predkonferenca delavskih delegatov, na kateri se je točko za točko obravnavalo poslovno poročilo ter so se po daljši debati stilizirali predlogi za skupščino.

Iz statističnih podatkov v poročilu je razvidno, da je bilo koncem leta 1930 zavarovanih: 12.853 polnopravnih članov (2734 manj kakor prejšnje leto), 7744 njihovih upravičenih zakonskih drugov in 15.458 otrok. Poleg tega je bilo zavarovanih 656 manjpravnih članov, 442 njihovih upravičenih zakonskih drugov in 637 otrok teh članov, ter slednjic 1064 upokojujencev in 1404 njihovih svojcev. Vsega skupaj je bilo zavarovanih 40.253 oseb.

Upokojujencev je bilo: a) po starih pravilih 1067 članov, 1160 vdov in 315 sirot; b) po novih pravilih 1467 članov, 324 vdov in 423 sirot. Skupaj 2217 oseb.

V preteklem letu je umrlo 98 članov in to zaradi nezgode 12 in 86 iz drugih vzrokov. Med člani je bilo 16.509 slučajev obolenj in sicer zaradi nezgode v službi 1769, 14.678 normalnih obolenj. Ena obratna nezgoda odpade na 7,61, ter ena smrtna nezgoda na 1122 aktivnih članov.

Dohodkov v bolniške blagajne je bilo 12.075.987 Din, izdatkov 11.687.957 Din. Premoženje bolniških blagajen znaša 18.713.922 Din. Dohodkov v nezgodno blagajno je bilo 2.622.805 Din, izdatkov pa 2.624.111 Din. V pokojninski blagajni je bilo dohodkov 10.883.778 Din, izdatkov 10.512.391 Din. Čistega premoženja v pokojninski blagajni je bilo 31. decembra 1930 14.714.454 Din.

Da niso prvotno določeni prispevki zadovoljali za kritje pokojnin in da so se morali ponovno zvišati, nam bo jasno, ako pogledamo, kako se je dvigalo število upokojujencev, ki so bili upokojeni po sedaj veljavnem pravilniku, na drugi strani pa se je znatno reduciralo one, ki so vplačevali prispevke. Leta 1925 je bilo 216 upokojujencev, 1926 so narasli na 540, 1927 je bil plus 215, 1928 109, 1929 64 in 1930 323. Skupaj torej 1467.

Ker je mnogo delavcev, ki so v desetletjih pridno delali ter tako pustili svoje moči v podjetju, bi pač bilo pričakovati, da se bo tem trpinom, ki žele še delati, nudila lažja služba. Toda današnji podjetniki smatrajo človeka-delavca, ki je izgubil na delu produktivne zmoglosti, kakor obrabljen stroj. In tako se seveda izrabljen trpin posluži vsaj tega, do česar ima pravico, to je — pokojnino.

Zavedajoč se, da je predvsem krivda podjetnikov, da je pokojninska blagajna zašla v denarne težkoče, je delavska delegacija ponovno stavila predlog, da naj se plačuje v pokojninsko blagajno do 8% paritetno, od 8 do 10% naj plačajo samo podjetja in od 10% naprej zopet paritetno. Delodajalci so bili proti predlogu. Tako je delavska delegacija zahtevala, da se pošlje v ministristvo za šume in rude kot oddvojeni predlog.

Delavska delegacija je tudi predlagala, da naj se člani 48, 49 in 50 sedaj veljavnega pravilnika črtajo in da izpadejo v novem pravilniku. Obenem naj se blagovoljivo upoštevati vsi predlogi, ki so bili podani k novemu zakonu. Ta dva predloga sta naslovljena na g. ministra za šume in rudnike.

Delavska delegacija je podala tudi predlog, da se po bratovskih skladnicah uvede zobozdravljenje in sploh zobozdravniška dela po enotnem pravilniku in da se v ta namen da glavnemu upravnemu odboru nalog, da izdelava tozadevni pravilnik, kateri naj se pošlje v pretres krajevnim bratovskim skladnicam, da se odobri na prihodnji skupščini.

Kovinarji

Guštanj. Strokovna skupina kovinarjev v Guštanju je za nedeljo 10. maja sklicala sestanek v prostorih gostilne Cvitanich, kateri naj bi dal zastopnikom skupine nadaljnjih navodil v meznem gibanju v guštanjski jeklarini. Tov. predsednik Gradšnik je poročal o poteku zadnjih pogajanj, ki sicer niso prišla do nobenega zaključka, marveč je podjetje samo izročilo delavskim zastopnikom svoje predloge. Vse obsodbe vredno je, da je podjetje sedaj, ko stojimo tako rekoč pred definitivnimi razgovori, nabilo na uradno desko, da je upravni svet sklenil plačati vsa zaslužna dela po 4 Din na uro, razen profesionalistom, ki posedujejo uena sprejevala. Ker je v podjetju zelo veliko profesionalistov, ki so se učili svoje obrti v tovarni in nimajo uenih sprječeval, je to krivica, ki se mora popraviti. Sicer pa je iz tega opaziti, da je tovarna opazila razbitost delavskih vrst in je, da bo imela lahko stališče. Dalje je tov. predsednik izjavil, da se nadaljnjih pogajanj obratna zaupnika ne bosta udeležila, ako članstvo tega izrečno ne zahteva, ker nočeta biti predmet za razne nesramne napade in podtikanja od strani tajnika Vrankarja, ki sicer ne delajo časti delavskim zastopnikom.

Po poročilu predsednika je dobil besedo tov. tajnik kovinarjev Rozman, ki je obrazložil naše stališče do tega vprašanja od vsega početka. V svojem govoru je posebno poudarjal, da nismo nobena ovira pri pogajanjih za novo pogodbo, pač pa da želimo sodelovati, za kar imamo pravico in dolžnost. Omenjal je, da so jeseniški kovinarji v tem pogledu zelo taktično postopali in šli složno v boj za nove zahteve.

To je potem vse nekaj drugega, kakor pa tukaj, ko eden drugega napadamo v javnosti. Gotovo je, da to zelo kvarno vpliva na razvoj in potek meznega pogajanja.

Nato je dobil besedo predsednik SMRJ, sodrug Juh, ki je skušal dokazati, da ni potreba dveh organizacij v Guštanju, deloma je tudi pojasnil njih stališče v tem meznem gibanju. Poleg tega je prebral resolucijo, ki se je sprejela na zadnjem sestanku SMRJ. Po njegovem poročilu se je razvila živahna debata, v katero so posegali Močnik, Gradšnik in drugi tovariši. Mi smo sodrugu Juhu zelo hvaležni, da je prišel na naš sestanek, kjer je imel priliko videti, kako znamo ceniti tudi nasprotnika, da mu mirno pustimo povedati, kar želi, ne pa tako, kakor so doživeli naši ob priliki zborovanja SMRJ, da so jih napadali in jim niso dali besede. Iz tega se vidi, da je naše članstvo disciplinirano in da zna upoštevati trenutke, v katerih se nahaja.

Končno se je vprašalo članstvo, ali se nadanjih pogajanj še udeležita zaupnika. Ker je bilo soglasno mnenje, da morata sodelovati, sta to sprejela na znanje, toda pod pogojem, da ne bodo padale žalitve, kakor se je to zgodilo zadnjič. Sodruga Juh je obljubil, da se to v bodoče ne bo več dogajalo. Soglasno se sklene in sprejmeta naslednja dva predloga:

1. Delavstvo, včlanjeno v strokovni skupini kovinarjev v Guštanju, izjavlja, da se popolnoma solidarizira z vsemi ukrepi, ki jih bo v soglasju sprejel obratno zaupniški zbor, kateremu bo naša organizacija po svojih zaupnikih izročila naše predloge.
 2. Ako bi pa našim zastopnikom stavljali ovire in jih pri izvrševanju njihovih dolžnosti šikanirali, imata pravico, da se odstranijo. Za vse, kar se bo v nadalje ukrepalo, ne prevzamemo pa nobene odgovornosti.
- Sestanek je bil jassen dokaz, da je naše delo pošteno, da ne uganjamo nobene demagogije, marveč da delamo stvarno. Ako bi se na ta način našli takoj v začetku, bi lahko odpadla vsa polemika, ki jo je načel »Delavec«.

Viničarji

Sv. Rupert v Slov. goricah. V nedeljo 10. maja je bil za nas zgodovinski dan. Stevilni viničarji smo se zbrali po rani sv. maši v osnovni šoli, kjer smo prvič poslušali blagovest »Strokovne zveze viničarjev«. Tajnik zveze tov. Peter Rozman nam je v stvarnem govoru vzbudil prepričanje, da smo enodušno vsi izjavili: »Hočemo strokovno organizacijo!« Tako smo izvolili tričlanski odbor, ki bo deloval do ustanovitve skupine. — Pri nas so še pri nekaterih taki službeni pogoji, da bomo le z združenimi močmi mogli uspešno se postaviti v bran. Na primer: viničar ima 850 Din štantnega dela za štiri orale vinograda. Vsa dela razen škropljenja in žveplanja mora storiti za ta denar. Kako plača gor, je razvidno iz tega, da viničar za kopače prve kope izda iz svojega do 500 Din. Za hišo morajo nekateri dajati gospodarju letno po 12 in še več težakov. Travo v goricah odslužiti in še vinogradnik viničarja izganja, kadar hoče. Vse to je proti viničarskemu redu. To pa zato, ker nimamo strokovne organizacije. Tovariši! Odločili smo se v pravični in zakoniti borbi pridružiti se vsem organiziranim, zato vztrajamo in delajmo za razmah strokovne organizacije povsod!

Sv. Barbara v Slovenskih goricah. Lep sestanek viničarjev se je vršil zadnje nedelje. Položili so se temelji za strokovno organizacijo, katere še dosedaj nismo imeli. Zato pa so pri nas take razmere, da viničar pri delu cel dan niti za kilo soli ne zasluži. Na sestanku je govoril tov. Peter Rozman. Izvolili smo si v odbor plačilnice tri najagilnejše može, ko pa nas bo zadostno število organiziranih družin, tedaj pa ustanovimo skupino. Hvala Bogu, da je enkrat prišlo do tega. Kolikokrat do sedaj je bilo pri nas raznih zborovanj in govornikov, nikdar se ni nobeden spomnil viničarja in se ni zavzel zanj. Zato vidimo vsi, da je edino in pravo mesto za nas v krščanski socialistični organizaciji Strokovni zvezi viničarjev. Zatorej svoji k svojim! Tovariši k tovarišem!

Sv. Bollenk pri Središču. Nameravana srečolova na binkoštni ponedeljek ne bo, ker smo zadeli na nepremostljive ovire, zato se bo pač to izvršilo pozneje enkrat. Kakor smo poročali o tisti viničarski komisiji z dne 12. aprila, pri kateri je nadviničar ormoške graščine g. Pavel Strniša z »boljševiki« in drugimi težkimi žalivkami žalil viničarjevega zastopnika in sploh voditelja »Strokovne zveze viničarjev«, tako poročamo danes iz zanesljivega vira, da se je 8. maja vršila tozadevna razprava pri sodišču v Ormožu. Tožitelj tov. Peter Rozman je imenovanemu radi njegove družine in ker je enako iz viničarskega stanu, vse žalivke odpustil, saj ga ni tožil iz nikakega osebnega sovraštva ali maščevanja, ampak zato, da zakonitim potom brani svoje poštenje in ugled strokovne organizacije. Zato so potem izostale vse težje posledice za obtoženca, kateri ima za sedaj poravnati 300 Din sodnih stroškov in storiti preklic svojih žalitev pred občinskimi odborom na Kogu. G. Pavel Strniša je obžaloval svoje dejanje in se je zavezal preklicati in plačati. Tako je celo sodišče moralo pritrditi in potrditi, da mi organizirani viničarji nismo nikaki »boljševiki«. Mi imamo od višjih državnih oblasti potrjena pravila, v mejah katerih lahko delujemo. Zato je gibanje in delovanje Strokovne zveze viničarjev zakonito in dovoljevo.

Posmrtninski sklad. Nekateri še niso poslali centrali podpisanih pristopov, ali pa še niso plačali prvega trikratnega prispevka po položnici, katero smo jim poslali. Opozorjamo ponovno, da se računa pristop z dnevom prvega plačila. Kdor pa ne pristopi v posmrtninski sklad, ta po 1. novembru 1931 ne dobi

iz podpornega sklada nobene posmrtnine izplačane. Ali je 2000 Din tako majhna podpora, da se ne bi izplačalo dati teh par dinarčkov od slučaja parkrat na leto? Tudi mali posestniki, obrtniki in drugi lahko pristopijo v naš posmrtninski sklad. Imajo iste dolžnosti in pravice. — Nabelstvo.

Iz neorganziranih raionov

Ljubljana. Zalostne razmere čevljarjskega delavstva v tovarni Pollak. Danes se mnogo toži o težkih delavskih razmerah. Tudi pri nas je tako, najbrž pa še slabše kakor drugod. Predvsem je pomanjkanje dela, ker ni naročil. Zaradi tega delavstvo zelo slabo zasluži. Med temi so družinski očetje, ki zaslužijo na dan komaj od 20 do 30 Din, včasih pa tudi samo 10 Din. To je sigurno žalostno. Nadvse žalostno pa je, da postopa vodstvo z delavstvom tako, da ga mora globoko užaliti. Pred koncem leta 1928 je izdalo razglas, da bo uvedlo v čevljarjem oddelku prisilno štednjo, kljub zelo nizkim plačam. Prišlo je odtrgovati 10 odstotkov od zaslužka. Delavstvo se je pričelo proti takemu samovoljnemu postopanju upirati. Končno so dosegli, da se je »varčevanje« ukinilo koncem leta 1930. Delavstvo je upalo, da bo prišlo do svojega denarja. Toda vodstvo ga večini ne da. Izgovarja se na razne načine, najraje pa ponuja čevlje. Najlepše pa je to, da se je delavstvo pritožilo na vse instance, pa je še vedno pri starem. Ne vemo, zakaj so prav za prav nadzorne oblasti. Vse te razmere pa dokazujejo le eno: Delavstvo bo toliko časa igrača raznih faktorjev, dokler bo to pustilo. To je, dokler bo neorganizirano. Najboljša zaščita proti raznim krivicam je močna organizacija. To si zapomnimo!

Ljubljana. Občni zbor Strokovne skupine Jugoslovanske strokovne zveze se bo vršil v torek 19. maja ob pol 8 zvečer v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze, palača Delavske zbornice. Vabimo vse člane, da se tega občnega zbora polnoštevilno udeležijo! Odbor.

Krekova mladina

Krekova mladina je igrala v nedeljo v Radečah. Obisk je bil povoljen. Sedaj v poletnem času bomo šli na izlete v naravo in bomo tu in tam vprizorili kako igrice. Eventuelni dobiček bomo dali naši Krekovi knjižnici.

Trbovlje. Zadnji torek se je od nas poslovil č. katehet Boštela Anton; prestavljen je k Sv. Benediktu v Slovenske gorice. Z odhodom g. kateheta smo krščanski socialisti zopet izgubili enega od boriteljev delavskega stanu za pravico in zmago idej krščanstva. Zdi se nam jako neprimerno prestavljati duhovnike iz delavskih centrov in to take, ki imajo voljo in zmisel delovati med delavstvom. S takimi prestavljanji duhovščine delavstvo vedno le izgublja pravo zanimanje za poglabitev duhovnosti. Med vsem ljudstvom, posebno pa med delavstvom, je velikokrat odvisen duh prave miselnosti po nadnaravnih zapovedih in religioze od osebe in njenega značaja. Človek, ki se ni nikdar poglobil v delavčvo življenje, gotovo tega ne pozna; kdor pa je bil sam sin revnega rudarja, mu to ni bilo težko.

Čitaite „Ogeni“!

mislečemu človeku plod kapitala, ne pa plod dela.

Vse te predstave pa nimajo niti atoma resnice, prav tako malo, kakor predstave, da se premika sonce in da zemlja miruje. Predstave kapitalistično mislečih ljudi o nastanku vrednosti so prav tako iluzije, varanja, so prav tako malo v zvezi z resnico in istinitostjo, kakor predstave nevednih o gibanju nebesnih teles. Potem ko je odkril Marks pred pol stoletjem resnični ekonomski položaj, in sicer z veliko večjo gospodarsko točnostjo in jasnostjo, kakor nekdaž Kopernik pravi astronomski položaj, so danes — neverjetno, pa resnično — še vseučiliški profesorji, ljudje od stroke, kateri menijo in trdijo, da ni denar neplođen, ampak produktiven, da ustvarja vrednost, da more denar kotiti denar. (Podčrtal ur.)

Zdrav razum pa pravi vsakemu, kateri ga prav uporablja, da je denar samo na sebi in sploh nerodovit, da je sterilan, da ne more roditi in ploditi, da ne more ničesar doprinesiti, ničesar ustvarjati, ničesar producirati, da le edino človeško delo ustvarja vrednost, da ne more niti narava z vsemi svojimi silami, da ne moreta zemlja in svef z vso svojo rodovitnostjo nikoli ustvariti vrednosti (menjalne vrednosti), torej da ne morejo nikoli producirati brezdelnih rent — brezdelnih dohodkov.

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturnohistorični pomen Marksovega nauka.

(Zbrani spisi župnika Hohoffa.)

(Dalje.)

Marks je bil sicer osebno ateist in materialist, ni bil pa dosleden materialist. Njegovo znanstveno delovanje ne temelji na materialistični podlagi, nasprotno, bilo je, če vzamemo besedo »materialističen« v navadnem pomenu, naravnost protimaterialistično. Materializem je tako malo pripeljal Marksa k njegovi teoriji o vrednosti in h kritiki kapitala, kakor k njegovemu materialističnemu zgodovinskemu pojmovanju. K temu pojmovanju ni prišel Marks na podlagi filozofije, ampak na podlagi svojega gospodarsko-historičnega študija. Marks je ustvaril na podlagi analize o vrednosti ključ, s pomočjo katerega je bilo mogoče razložiti ekonomske pojave; s tem je pa ustvaril možnost spoznati in dokazati, kar je opravičenega na historičnem materializmu. To se pa more izvršiti le na podlagi resnično znanstvene zgodovine, kar Masaryk opravičen zahteva. In na tem polju je pa skoraj še vse nedotaknjeno.

Zelo veliko in zelo važnih momentov moremo pa navesti v prilogi Marksove teorije. Tako so n. pr. poznali v začetku, v primitivnih gospodarskih razmerah le produkcijsko za lastno potrebo, ne pa za zamenjavo. Zaradi tega ne poznajo menjalne vrednosti. Rimljani niso imeli tja do Justinijana posebnega izraza za »vrednost«. Šele ko je nastala delitev dela in produkcija za izmenjavo in trgovino, je nastal pojem o vrednosti. Vrednost torej ne spada v večno, naravno nujno, ampak v zgodovinsko kategorijo. Dokler je bil producent prost in samostojen, dokler je bil lastnik svojih produkcijskih sredstev, ni nikdo dvomil, da ustvarja s svojim delom vrednost. Toda prišla je vojna in suženjstvo. Zmagovit narod je oropal producenta njegove prostosti, samostojnosti in njegove posesti in se je proglasil za lastnika ne le nad dosedanjo posestjo, ampak tudi nad osebo. Dosedaj svobodni in samostojni producent je postal brezpremoženjski in brezpraven suženj, kateri ni delal zase, ampak za svojega gospodarja. Takrat je prvič nastopil »brezdelni« dohodek. Sedaj ni več ustvarjalo lastnine delo, ampak pravo do posesti. Posed je po takratnem mnenju torej ustvarjala lastnino. Suženj ni bil več oseba, ampak le delovno orodje, del živiga inventarja, produkcijsko sredstvo, ni bil več samostojen producent.

Ljudje so odslej razpadli v različne razrede in stanove.

Ko se je razširila trgovina, je delal trgovec trgovske dobičke, in sicer tem večje, s čim večjimi vsotami je razpolagal. Zaradi tega si je rad izposodil denar in je plačeval del dobička posestniku denarja kot obresti ali kot »udeležencu«. To je bil drugi vir brezdelnega dohodka. Ljudje so pričeli smatrati denar za živo bitje, katero donaša »sadove« in rodi obresti. S tem je bila rojena ideja o denarju, ki koti. Temu denarju so dali ime »kapital«.

Ta nepojmljivi pojem je dobil svoje nadaljnje izoblikovanje in navidezno potrditev s tem, ko je delal najeti delavec v moderni industriji prav tako malo zase, ampak za gospodarja, kakor antični suženj. Še več. Ta delavec je dobil od donosa svojega dela čestokrat manj ko oni (suženj), čigar življenjska preskrba je bila navadno boljša in sigurnejša, kakor pa pri tako zvanem svobodnem delavcu. Nač delo (namreč delo, čigar donos je večji od tega, kar dobi delavec) ustvarja navdovrednost in s tem dobiček kapitala. V možganih kapitalista podjetnika pa je nastala predstava, da ne ustvarja dobička delo, ampak kapital. Obresti od posojila in zemljiška renta sta del profita od kapitala. Tudi ta dva sta se zdela kapitalistično

Doma in po svetu

Posojilo je dobila naša država v Franciji v znesku 2 milijard 300 milijonov Din. Emsijski kurz je 87 (to se pravi, da bomo namesto vsakih 100 Din dobili le 87 Din), obrestna mera je 7 odstotkov, rok za vrnitev znaša pa 40 let. — Ravnatelj bank kot strokovnjaki izjavljajo, da je posojilo zelo ugodno in da si bo gospodarstvo z njim zelo opomoglo. — Poudarja se, da naša država s tem posojilom ni prevzela nikakih političnih obveznosti poleg čisto finančnih. — Posojilo se bo po izjavi vlade porabilo za stabilizacijo dinarja in za druga javna dela. Med drugim se obeta, da se bo iz tega denarja gradila proga Kočevje—Sušak.

Zakon o stabilizaciji dinarja je podpisal kralj 11. maja. Narodna banka izdaja v imenu države novčanice in jamči vsakemu do zneska 250.000 Din za izplačilo v zlatu. Za vsak dinar se bo dobilo 25 miligramov zlata.

Konferenca Male antante se je vršila v Bukarešti v Rumuniji. Posvetovanja ministrov so se vršila za zaprtimi vratmi. Ugotovila se je soglasnost vseh treh članic zveze glede vseh aktualnih vprašanj. Kakšno stališče se je zavzelo napram nemško-avstrijski carinski zvezi, pa ni znano.

V Romuniji se je že pričela ostra vojni borba. Režim bo šel za tem, da bo s pritegnitvijo malih strank skušal uničiti kmetijsko stranko.

V Bolgariji je sestavil vlado zopet prejšnji predsednik Cankov in je vse ostalo pri starem. 14dnevna kriza je pokazala veliko razrvanost v bolgarskem političnem življenju.

V Nemčiji je kabinet Brüninga brez moči proti »gospodarski krizi«, vsled katere je brezposelnih v sami Nemčiji še vedno čez 4 milijone 300.000 delavstva. Komisija, ki se je sestavila pod vodstvom bivšega ministra za delo, centruša dr. Brauns, in ki je imela nalogo izdelati načrt za odpravo brezposelnosti, ni prišla do nikakih zaključkov. Zmanjšanje staleža brezposelnih gre le na račun sezonske konjunktore. — Gospodarstvo države gre stalno navzdol. Državna blagajna izkazuje že več sto milijonov deficita, ki vsak mesec naraste. Vlada Brüninga tudi v tem pogledu ne more ničesar doseči, kljub vsem zakonitim meram, katere je podvzela v to svrhu. — Razmotrivajoč socialne in gospodarske razmere nemških delavcev in kmetov, piše znani prvak krščanske

socialistične stranke Nemčije, V. Heller, da vodi politika in sistem, ki vlada pod Brüningom, v popoln propad. Krščanskemu centru kot celoti nadeva neizmerno krivdo, ki je v tem, da dejanski podpira in vzdržuje z izrabljanjem vere in Cerkve v politične svrhe današnji kapitalistični sistem proti veliki večini nemškega ljudstva. Centru nadeva odgovornost za ofenzivno protimirovno zunanjo politiko države, prav tako pa tudi za ves moralni propad ljudstva, ki dosega do sedaj neslutene meje (n. pr. 44 samomorov na 100.000 prebivalcev), za odpadnje iz cerkve itd. Kajti v resnici vlada v Nemčiji že vsa povojna leta centru, ki mu stoji zvesto ob strani izrazito meščanska nemška ljudska stranka — s prikrito pomočjo pomeščanjene socialne demokracije. Katoličani na take stranke, pa naj imajo še tako ljudska in demokratična gesla in na take »katoliške može« ne moremo in ne smemo biti ponosni. Če smo, je to znak, da smo zares globoko padli. Z ozirom na to izvaja Heller, da morajo vsi krščansko misleči, zlasti pa še katoličani, ustvariti jako protikapitalistično gibanje.

Kitajsko ljudstvo ječi pod bičem diktatorskih generalov. Te dni se je sešel v Nankingu, glavnem mestu nove Kitajske, nekak narodni parlament, ki pa je le orodje diktature generala Čiang-Kai-šeka. »Parlament« ima 510 »poslancev«, ki zastopajo razne pokrajine in mesta pa stanovske organizacije, 26 pa so jih imenovali Kitajci, ki so razkropljeni širom sveta. V glavnem jih je seveda imenovala režimska »nacionalna« stranka kuomintang, v kateri pa zopet neomejeno gospodari par oblastnežev čisto po vzoru evropskih fašistovskih tolpe. Vsi levčarji — tisti, ki so res iskreno mislili na osvoboditev kitajskega ljudstva, so bili izključeni iz stranke, ki se sklicuje na visoke Sunjatsenove ideale, v resnici pa je najhujša nesreča za kitajsko ljudstvo. Pod krinko konstitucionalizma gre naprej borba med generali za oblast. V srednji in južni Kitajski se dvigajo kmetje pod vodstvom boljševikov in odrekajo pokorščino vladi. K temu jih zlasti podžiga velika socialna beda. Kajti na Kitajskem še vedno na stotisoče ljudi strada in od glada umira. Mir med severom in jugom je silno rahel in vsak čas grozi vzplamteti nov požar. Generale severa podpira kot do sedaj še vedno Japonska, jug, Nanking, Čiang-kaišeka pa Združene države.

Podjetni delovodja vevške papirnice

Delovodja C. v vevški papirnici ni samo vesten delovodja, temveč tudi podjeten in praktičen kmetovalec. Od tovarne ima v njegovem hišcu z vrto. To mu pa ni zadostovalo, zaželel si je imeti majhno kmetljo, da bi pridelal vse doma. Tudi kravico si je omislil. Ker je pa gospodarstvo neprijetno in tudi drago, je tako naredil, da mu te stvari opravljajo tovarniški delavci in sicer kar v delovnem času. Po zapisniku so bili delavci na ših, dejansko pa so kmetovali delovodju.

Da ne bi nastale kake nepotrebne sitnosti pri vodstvu tovarne, je g. delovodja pustil medtem stroje teje prazne, tako kot bi se delalo. Sicer pa, kdo pride kontrolirat, če je on sam postavljen za kontrolo nad delavci? Delavci sicer niso bili navdušeni za taka opravila. Vendar, kdo bi se upiral pri takih razmerah? Kljub temu se mu je pa vendar upr delavec K. in ni hotel opravljati taka dela. Zato je pa občutil od g. delovodje primerne posledice svoje »trmoglavosti«.

Ko pa je lansko pomlad tovarna zaradi pomanjkanja naročil delo nekoliko utemnila, je odpuščala večje število delavcev, med njimi tudi delavca K., po priznanem narodnogospodarskem načelu, da delavec lažje nosi riziko gospodarske krize kot tovarnar. Čez tri tedne se je konjunktura zboljšala in so bili vsi odpuščeni delavci zopet sprejeti, razen delavca K., ki je od ravnateljstva na vprašanje dobil odgovor, da ni sprejet, ker je slab delavec.

Ker pa o kvalifikaciji delavcev vodstvo tovarne zve samo preko delovodij in je v predmetnem slučaju prišel v poštev samo delovodja C., se je delavec K. spomnil, zakaj je postal slab delavec. Smatral je, da ne gre samo za njegove, temveč tudi za interese tovarne in je takoj šel k obratnemu zaupniku P., kateremu je vso stvar razložil. Le-ta je napravil na ravnateljstvo vlogo, v kateri je pojasnil, da je delovodja C. delavca K. samo iz maščevanja slabo kvalificiral pri ravnateljstvu, ker mu ni hotel pomagati obdelovati njegove kmetije in s tem delati škodo tovarni. Da bi pa pri vodstvu še bolj temeljito spodbil zaupanje v delovodjo C., je v tej vlogi še dejal, da je C. s svojim kmetovanjem tovarno oškodoval do 100.000 Din na delavskih mezdah v letih po vojni, da je pokradel klobučevine foliko, kolikor je v tovarni vsi trije stroji ne porabijo v enem letu, da je pokradel sode do 100 kg in da je bil pred vojno že enkrat zaradi tatvine odpuščen iz tovarne. Za svoje navedbe je ponudil tudi dokaze in pričakoval, da bo dobil od vodstva tovarne pohvalo, ker so mu interesi tovarne tako na srečo, in da bo njegov tovariš K. zopet sprejet na delo.

Izkazalo se je pa, da se ravnateljstvo bolje razume na interese tovarne kot pa delavski zaupnik. Izročilo je omenjeno vlogo delovodji C., da toži delavskega zaupnika P. zaradi očitkov.

Delovodja C. je res vložil zasebno obtožbo zaradi prestopka zoper čast. Vršile so se pri ljubljanskem deželnem sodišču štiri razprave, zadnja dolga štiri ure, in je bilo zaslišanih nad 30 prič. Obtoženec je nastopil dokaz resnice za svoje očitke, vendar se mu je posrečilo dokazati samo, da je C. oškodoval tovarno s svojim kmetovanjem na mezdah za kakih 10.000 Din in da je pokradel sode in klobučevine samo malenkostne množice. Prvi sodnik pa je stal na stališču, da mora svoje očitke dokazati do zadnje pare in zadnje deke. Glede odpusta delavca K. je bil zaslišan ravnatelj J. in ta je izjavil, da so bili pri odpustu delavca K. merodajni principi, o katerih ne more izpovedati. Ker je bil glede očitka odpusta iz tovarne zaradi tatvine sodnik mnenja, da se prestane kazni ne sme očitati, je razsodil, da se je obtoženec dokaz resnice popolnoma ponesrečil in ga je obsodil na 21 dni strogega zapora in 1200 Din de-

narne globe, v slučaju neizterljivosti na nadaljnjih 20 dni zapora.

Zanimivo je, da je ravnateljstvo vevške papirnice pred zadnjo razpravo, na kateri naj bi bile zaslišane pričje glede sode, klobučevine in C.-jevega kmetovanja v škodo tovarne, poslalo sodišču dopis, kjer izjavlja, da se tovarna zaradi C.-jevega ravnanja ne čuti prav nič oškodovane in zato ni treba vabiti prič k razpravi, češ, da to moti obrat. V preiskavi se je namreč pokazalo, da bo obtoženec dokazal, da je C. tovarno s svojim kmetovanjem vendarle za velikanske vsote oškodoval na mezdah, kar bi napravilo na razpravljajočega sodnika za zasebno obtožitelja neugoden vtis. Ravnatelj J. je pri razpravi celo izjavil, da zasebnemu obtožitelju odpuste, tudi če bi bila tovarna na mezdah oškodovana za 8000 Din, ker je to razmeroma »malenkostna vsota«. (Seveda, če bi šlo za zvišanje delavskih plač, bi bil vsak dinar velika vsota, ki bi ogrožal obstoj podjetja.) Iz tega se vidi, da je vodstvo tovarne zasebne obtožitelja jako širokogrudno branilo.

Obtoženec se je proti prvi sodbi pritožil na drugo instanco in ta ga je oprostila glede vseh očitkov, razen očitka tatvine sode in klobučevine. Temu primerno se je kazni znižala na vsega skupaj Din 500 denarne globe, ki jo ima obtoženec plačati v 10 mesečnih obrokih po 50 Din. Drugostopna sodba razloguje, da je obtoženec kot delavski zaupnik vršil samo svojo dolžnost in pravico, če je ravnateljstvu tovarne sporočil svoje mnenje, da je bil delavec K. odpuščen zaradi maščevanja delovodje C. in da bi zato brez ozira na resničnost ali neresničnost očitkov zasebni obtožitelj moral dokazati njegov žalilni namen. Prav tako smatra drugostopna sodba, da besede 100.000 ni vzeti doslovno, temveč, da ta številka nadomestuje le izraz »zelo veliko, ogromno«. Toliko pa je obtoženec glede škode na delavskih mezdah dokazal. Če ravnateljstvo tovarne izjavlja, da ni oškodovano, je to brez pomena. Glede tatvine klobučevine in sode pa smatra višje sodišče, da je obtoženec vendarle očitno prevelike vsote v primeri s tem, kar se mu je posrečilo dokazati. Da je bil pa zasebni obtožitelj zaradi tatvine pred vojno odpuščen iz tovarne, je pa sam priznal, zato tega ni treba še posebej dokazovati.

Delavski zaupnik P. je tedaj vendar dokazal pred sodiščem, da je delovodja C. oškodoval tovarno s svojim kmetovanjem za velikanske vsote in je odmerjena kazen v primeri z moralnim uspehom pravde malenkostna. Ker je obtoženec za večji del obtožbe oproščen, mu bo moral zasebni obtožitelj povrniti znatni del pravnih stroškov.

Obtožencu kot našemu požrtvovalnemu delavskemu zaupniku, ki ga je zastopal dr. Ivan Stanovnik, odvetnik v Ljubljani, na uspehu iskreno čestitamo.

Socialna in gospodarska politika

Padec cen pri nas in v Nemčiji.

Na splošno se trdi, da so življenske prilike, kar se tiče prehrane v Nemčiji mnogo dražje nego pri nas. Pa poglejmo, koliko je na tem resnice. Naj govorijo številke. »Centralblatt der christlichen Gewerkschaften Deutschlands« objavlja v 9. številki t. l. v članku »Gospodarstvo in delovni trg« padec cen različnim življenskim potrebščinam v času od 1. oktobra 1929 do 15. marca 1931. 121 vrst življenskih potrebščin se je kupilo 1. oktobra 1929 za 112.18 RM ali 1516.67 Din, 15. marca 1931 pa za 92.42 RM ali 1249.51 Din. Cene so padle skupno za 19.76 RM ali 266.15 Din, t. j. za 17.62 %.

Pri nas so v istem času padle cene samo za 12 %.

Za sistem državnega statističnega urada v Zagrebu je znašal index prehrane za 1 delavca mesečno vzeto po dnevnih cenah tržnega nadzorstva v Ljubljani z 21. decembrom 1930 346.92 Din.

Ako vzamemo cene v Nemčiji z dne 15. marca t. l. in po njih sestavimo gornji index, dobimo isto količino blaga za 314.14 Din. Torej za 32.78 Din ceneje. Pa vpoštevajmo še to, da so te cene nekoliko nižje, kakor v ostali trgovini, ker so vzete po konzumu in sicer za 5 %, kar potem znaša 329.84 Din. Torej je znesek še vedno nižji kakor pri nas.

Pa poglejmo nekoliko, kakšne so razlike v plačah? Znano je, da se bije hud boj za znižanje plač posebno v kovinski industriji. Tako so poročali nemški strokovni listi, da so morali delavci sedaj že

Zmotna naziranja filozofije o suženjstvu niso zagrešila suženjstva, ampak obstoj suženjstva je povzročil napačna naziranja filozofov. Juristi niso ustvarili pravnega razmerja, ampak pravna razmerja so določila ravnanje juristov. Ker so bile politične in gospodarske razmere nespametne, je nastala nespametna ideologija, za nastala nespametna mnenja, napačne in zmotne predstave, zmotne kakor so bila zmotna naziranja in predstave pred Kopernikom. Na ekonomskem polju je Marks prvi odkril popolno resnico, čeprav so številni misleci pred njim deloma isto spoznali. Tako je vedel Aristotel, ki se je motil v vprašanju suženjstva, prav dobro, da ne more denar donošati nikakega sadu, da ne more ničesar ustvariti, zaradi česar je še danes od učenih ljudi, ki se klanjajo ekonomskemu antimarksističnemu praznovanju, zaničevan in se borijo proti njemu. Rimski juristi so prav tako vedeli, da je denar steril in da ne donša nikakih sadov, da ne more roditi, četudi so na ljudsko običajen način imenovali obresti sadove denarja

in četudi so govorili od obrestonosno naloženih vsot, torej o denarju, ki rodi obresti.

Ko so sila, vojna, osvojitve — ne pa način gospodarske produkcije in tehnika — večji del ljudi zasužnjili, so postali premaganci, podvrženi, šibki, popolnoma brezpravni, smatrali so jih za lastninski predmet, da se morejo kupiti in prodati. Torej so veljali za »blago«. V protinaravni in prav nasprotni praksi je postalo kmalu vse blago, ne le produkti dela, ampak tudi zemlja in svet, naravne sile, naravni darovi, še celo človeška oseba sama. Toda veliki rimski juristi so spoznali prav dobro, da je proti pameti in proti naravi, če se proglasi ljudi za brezpravne; če se proglase oni sami in zemlja za blago.

Veliki cerkveni očetje so stali duhovno še veliko višje in so presojali veliko pravilnejše kakor rimski juristi. Lastninski pojem cerkvenih očetov je v direktnem nasprotju s pojmom rimskega prava in s tem tudi z lastninskim pojmom današnjega državljskega prava. Isto velja o sholastiki in kanonistiki katoliškega srednjega veka. Njena ideologija je bila popolnoma neodvisna od takratnega produkcijskega načina, vsaj načelno, četudi je v praksi morala računati z obstoječimi razmerami. Njihova naziranja in nauki so bližji naukom Marksovega »kapitala« in dokazujejo,

da si ne stojita krščanstvo in socializem v nasprotju kakor voda in ogenj. (Podčrtal ur.)

Ne moremo sicer vseh zgodovinskih dogodkov razjasniti na podlagi gospodarskih razmer, vendar pa zelo veliko. Grozna svetovna vojna današnjih dni more naravnost kot šolski zgled služiti zgodovinskemu materializmu. Nemčijo so hoteli iz nevarne gospodarske tekmovalke izpremeniti v brezbrambno izkoriščevano kolonijo. »Lakomnost je vir vsega zla,« pravi po pravici apostol Pavel. Lakomnost, slo po izropavanju, stremljenja po dobičku so vodile od vsega početka do vojne, do zavojevanja, do podjarmljenja, do suženjstva in izkoriščanja ljudi po ljudeh. Že Platon je rekel: »Vse vojne nastopijo zaradi posesti denarja in blaga.« In Voltaire pravi: »V vseh vojnah gre za krajo.« Zelo točno pa označi vojno Ruhland: »Vojna je neka vrsta gospodarskega pridobivanja, in sicer običajno vrsta pridobivanja bogatašev in mogočnjakov. Danes vladajoči kapitalizem pomenja večno vojno. Vsak pristen kapitalist in militarist stremi, kakor nekoč Cezar, po svetovnem gospodarstvu. Vojne so poskusi za rešitev gospodarskih vprašanj v kapitalističnem smislu. Odločilno vprašanje je: Ali se bo posrečilo vladajoči kapitalizem izriniti iz družbe? Ako ostane kapitalistični pri-

dobitni sistem v veljavi, potem morajo časi večnih vojn še dalje obstojati kljub vsem pacifistom.«

Materialistično zgodovinsko pojmovanje pravi, da tvorijo gospodarske razmere družbe »realno« podlago, na podlagi katere se mora v zadnji instanci razložiti celotna zgradba pravnih in političnih naredb, kakor tudi način verskih, filozofičnih in drugih predstav vsakega zgodovinskega obdobja.

Marks in Engels ne trdita, da bi tako moralo biti, ampak trdita enostavno, da je vedno tako bilo. Ne gre tukaj za filozofični, ampak za zgodovinski problem, kateri bi se moral s sredstvi znanstveno-zgodovinske raziskave iskustveno dokazati.

Prva delavska hranilnica in posojilnica

r. z. z. o. z. v Ljubljani

(Delavska zbornica)

Sprejema hranilne vloge in daje posojila najugodnejše.

Poravnajte naročnino!

drugič popustiti in sicer so izgubili 14% na svojih plačah. Po najnovejši pogodbi, ki je stopila v veljavo 21. maja 1931, služijo delavci severnozahodne zveze, kjer so tudi Kruppove tvornice, po grupah:

Grupa I.

	RM	Din
Starost do 18 let	76.50.—	1034.28.—
Starost do 21 let	103.50.—	1399.32.—
Starost do 25 let	150.30.—	2032.05.—

Grupa II.

	RM	Din
Starost do 18 let	103.50.—	1399.32.—
Starost do 21 let	131.40.—	1776.52.—
Starost do 25 let	191.70.—	2581.78.—

Grupa III.

	RM	Din
Starost do 18 let		
Starost do 21 let	181.05.—	2447.79.—
Starost do 25 let	234.60.—	3151.79.—

Grupa IV.

	RM	Din
Starost do 18 let		
Starost do 25 let	234.60.—	3121.79.—
Starost do 25 let	297.55.—	3941.75.—

Toliko, kolikor tam, zaslužijo mladoletni delavci do 18. leta, to je mladina, ne zaslužijo pri nas niti stari delavci z družinami. Pri nas zaslužijo progovni delavci povprečno 800 Din mesečno, isto cestarji, lesni delavci itd. Prav malo je kvalificiranih, ki bi imeli nekoliko boljši položaj. Toda gornjemu se vendar še zdaleč ne morejo primerjati. Iz vsega tega je razvidno, da je položaj nemškega delavca kljub veliki gospodarski krizi, ki jo preživlja Nemčija, za 60% boljši, kakor položaj našega delavstva.

Vse to, kar imajo, pa je plod dela strokovnih organizacij. Brez njih bi bili danes prav tam, kakor smo mi, ki se zaradi naše nemoči še nismo mogli povzpeli do takega položaja. Koliko je vredna za delavstvo moč strokovnih organizacij, dokazujejo te številke dovolj nazorno in jasno.

Separatističnih izjav še ni konec!

Svoj čas smo prinesli mišljenja delavskih organizacij o organizaciji zavarovanja. Morali smo z žalostjo konstatirati, da so se izrekle predvsem vse nacionalistične organizacije proti enotnemu zavarovanju. Zadnji Jugoslovanski železničar prinaša sedaj še izjavo železničarske organizacije bivše demokratske stranke MJNZB. Izjava, poslana prometnemu ministerstvu pravi, da UJNZB »ne bi mogla soglašati, da bi se državno prometno osebje spojilo z ostalimi privatnimi delavci in namščenci, ker bi bila ta spojitve škodljiva.« Nadalje zahteva, »naj ministerstvo zabrani« obstoječo agitacijo s strani centralnega tajništva »Del. zbornic«. Tako je torej enotna fronta »narodnih« sindikatov s temi izjavami popolna in zaključena, naše stališče do gornje iz-

jave pa ostane isto, kot smo ga podali k prejšnjim. Delavstvo pa ima v tem nov dokaz, kako znajo nacionalistične organizacije desorientirati delavstvo.

Plače in delovni čas v ameriških tvornicah umetne svile.

Delavski statistični urad Združenih držav ameriških je izdelal statistiko plač in delavnega časa v tekstilnih tvornicah umetne svile. Ta panoga industrije se je šele pred kratkim ustanovila. Leta 1925 je bilo zaposlenih 19.128 delavcev, radi dobre konjunktore se je pa stalež delavstva povišal na 38.938 delavcev. Zaslужek tega delavstva je bil leta 1925 skupno 22.9 milij. dolarjev in se je do leta 1928 dvignil na 44.7 milij. dolarjev.

Povprečni delavni čas je znašal za delavstvo vseh poklicev (moških in žensk) 50.2 ur na teden in sicer za moške 51.1 za ženske pa 49 ur tedensko.

Povprečne urne plače so znašale za vse poklice 44.1 centa in sicer za moške 50.4 centa in ženske 34.4 centa. Povprečna tedenska plača pri normalnem delavnem času je znašala 22.14 dol. in sicer za moške 25.75 za ženske pa 16.86 dolarjev.

Naša zunanja trgovina.

Za prvo tromesečje 1931 znaša naš izvoz po poročilu generalne direkcije carin 755.188 ton (vse v tisočih tonah) v vrednosti 1.159.067.213 Din. Za 420.167 ton ali 35.75 % po količini odnosno za 536.917.916 Din ali 31.66 % po vrednosti manj kakor za isto periodo lanskega leta.

Skupni uvoz za prvo tromesečje znaša 243.976 ton v vrednosti 1.341.825.986 Din. Za 54.384 ton ali 18.23 % po količini, odnosno za 398.628.663 Din ali 22.90 % po vrednosti manj, kakor za isto periodo lanskega leta.

Iz tega sledi, da smo prešli za vsako izvozeno tona blaga povprečno 1534.80 Din, za vsako uvozeno tona pa smo plačali 5499.80 Din. Toraj za vsako uvozeno tona 3965.— Din več kakor je bilo vredno naše blago, kljub temu da je naš izvoz po količini bil 2 krat večji (za 511.212 ton) kakor uvoz.

To se je za razlagati iz tega, ker mi izvažamo po veliki večini poljedelske produkte in razne surovine. Uvažamo pa razne stroje in izgotovljeno blago, ki je seveda dosti dražje. V tem je tudi ključ rešitve vzroka, zakaj je naša trgovska bilanca pasivna.

To in ono

Ljubljana. Dne 11. maja ob 11.50 zvečer je odpotovala slovenska delegacija na proslavo 40 letnice okrožnice papeža Leona XIII. »Rerum novarum«. Delegaciji želimo srečno pot in veliko uspeha.

Človeštvo bo poginilo, je dejal Oswald Spengler, nemški učenjak-filozof na zborovanju znanstvenih in gospodarskih kapacitet v Münchenu. Imel je predavanje o »kulturi in tehniki«, v kate-

rem je izvajal, da je človek le najvišje razvit tip živali-roparic. Sorodnost je silno velika, nebitvena razlika je le v tem, da je postal človek s pomočjo tehnike največji ropar. Spengler smatra, da je razvoj tehnike v glavnem zaključen. Človek pa je postal suženj svojega lastnega stvarstva in bela rasa, h kateri pa ne prišteva Rusov, je neposredno pred propadom. Ostane le še, da junaško prenesemo propad. — Časopisi poročajo, da so bili navzoči po tem predavanju neznanstvo potrdi. Znanstvene in gospodarske korifeje so šle narazen kot pretepeni psi.

Novi dom. »Kmetijski list« je prinesel sliko novega doma društva trgovskih nameščenec v Hamburgu, ki je pravi nebotičnik. Imenovani list je pozabil zapisati, da je omenjeno najmodernejšo društvo trgovskih nameščenec na svetu krščanska organizacija.

Hrastnik. Že meseca februarja in marca se je pojavjal v hrastniški dolini ponočni kurji strah. Pojavljal se je pri steklarni, pri kemični tovarni in že tudi rudniku. Veliko kur in kuncev je podavil, veliko škodo napravil, večinoma samim delavcem. Čudno je to, da mu ni mogel priti nihče do živoga. Za nekaj časa je prenehal, sedaj se je pa začel zopet pojavljati, in to kar po dnevu. 1. maja je ustrelil eno kuro, za kateri trud je dobil, kakor pripoveduje, en dober bohloni, seveda to je bila pečenka in 1/2 vina. Pripovedujejo, da tega strelca nekdo najema. S svojim lovom še ni prenehal. — V nedeljo 4. maja popoldan, ko je bilo tako prijazno vreme, smo bili vsi zunaj, kar se naenkrat sliši strel. Otroci so vpili in letali sem in tja. Še en strel počil. Zopet so bile kar tri kure v nič. Ali res nima delavec več nobene pravice? Ali se ne more to drugače preprečiti, kakor da se mora ljudi tako razburjati? Ali se ne bi dala zadeva drugače urediti kakor s puško.

Prva delavska hranilnica in posojilnica v Ljubljani (Delavska zbornica) ima svoj občni zbor v nedeljo 1. junija ob 10 dopoldne v svojih uradnih prostorih. Vabijo se vsi člani k udeležbi. Poleg običajnega dnevnega reda je na programu občnega zbora tudi volitev načelstva in nadzorstva. — Odbor.

Krekova družina Sv. Peter-Ljubljana priredi 17. maja t. l. družinski izlet k Sv. Joštu nad Kranjem. Vse naše tovariše in prijatelje iz okolice Ljubljane in Gorenjske vljudno vabimo, da pohite z nami na prijazni Sv. Jošt. Ne ostanite doma — pohitite z nami. Zato sigurno na svidenje. — Odbor.

Kako gospodar jo kap talisti z delavskim denarjem?

Nekje na Slovenskem je večje mesto in v njem večja tovarna. To, da je lastnik tovarne katoliški človek št. 1, je postranskega pomena. Vodstvo tovarne je lani

nabilo na več krajih v tovarni razglas, da se bo ustanovil podporni fond za starost, v katerega bodo delavci vlagali 10 odstotkov svoje plače. Denar se bo pa nagljal pri hranilnem zavodu, ki ga ima v oblasti nek gospodar, ki je v ozkih vezvah z lastništvom, tako da je denar absolutno varen. Delavec, ki izstopi iz tovarne, sme dvigniti denar po preteku pol leta. Naj povem, da ima gospodar tovarne zelo velik vpliv na delavstvo, radi česar je bil starostni fond kmalu gotov. Vsak delavec je dobil od hranilnega zavoda knjižico, po kateri se je lahko vsak trenutek preprical, koliko denarja že ima. Pa nesreča ne počiva! S koncem leta se je prenehalo pobirati prispevke, poleg tega je pa imel še gospod lastnik hranilnega zavoda smolo, da ga je zadela gospodarska nesreča. Delavci zahtevajo od hranilnega zavoda denar, ki ga pa ne dobe, ker denarja ni! Seveda delavstvo teh 10 odstotkov ne more pogrešiti kar tako, ker so plače nizke: 600, 700, 800 Din mesečno. Lani je bil slučaj, da je prejemal pomočnik več časa po 2 Din od ure. Vse te razmere, ki vpijejo radi svoje nečednosti do neba, so mogoče v današnjih slabih razmerah, ko se odteguje denar prometu, ko brezposelnost raste in ko mora delavstvo v strahu za prosen kruh prenašati najhujše krivice in oškodovanja! Ant.

Iz okolice Bogatina

»Slovenec« z dne 7. maja objavlja članek pod naslovom »Uspeh Škodovih tovarn« točno poročilo, kako ta tovarna vsako leto vleče ogromne profite in dividende in kako se delavstvo potom racionalizacije dela krči. Lani je bilo 37.388 delavcev, letos pa 28.191, torej v enem letu 9.197 delavcev na cesti in brez kruha.

Šivalni stroji izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz lastne tvornice. 15 let. garancija

Vezenje se poučuje pri nakupu brezplačno PISALNI STROJI »ADLER«.

KOLESA iz prvih tvornic, Dürkopp, Strya, Nero PLETILNI STROJI vedno v zalogi

Posamezni deli koles in šivalnih strojev

Daje se tudi na obroke

Ceniki franko in zastoj

IVAN JAX in sin

Ljubljana, Gosposvetska c. 2

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

A mati se je zamislila in se ni dala pripraviti, da bi pripovedovala pravljico do konca. Tudi poznejše čase ne, pa naj jo je še tako silno prosil.

Očetu je iz tistih let ohranil samo teman spomin. Mož z visokimi škornji, ki je zmerjal mater, pretepal brata in njega ponavadi preziral. Samo včasih je ujel Pavel kak postrani pogled, ki ni obetal nič dobrega. Včasih, zlasti kadar se je vrnil iz mesta, mu je zalivala obraz temnordeča barva, da je bil kakor prerazgret kotel in opotekal se je križem iz sobe v sobo. Ob takih prilikah se je odgraval zmeraj ista zgodba:

Najprej je božal obe dvojčici, ki sta mu bili posebno prirastli na srce, in ju zibal na rokah, mati pa je stala tesno ob njem in z zaskrbljenimi pogledi sledila vsem njegovim kretnjam; potem je sedel k jedi, pobrskal malo po skledah in jih sunil na stran ter dejal, da je »krma« zanič in neokusna, vsekal Matesa in Mioha vsakega po enkrat z bičem čez hrbet, se jezil na mater in koncem koncev odšel ven, da bi se začel prerekati s hlapci. Njegov grmeči glas je donel daleč čez dvorišče, da je celo Karo na verigi potegnil rep med noge in se potegnil v prav zadnji kot svojega brloga. — Če se je že čas vrnil v hišo, se je njegovo razburjenje od jeze prevrglo v obup. Lomil je roke, tožil nad bedo, v kateri mora tu živeti in govoril sam sebi o vseh mogočih velikih rečeh, ki bi jih bil začel, če

bi ga to ali ono ne bilo oviralo in če bi se ne bila nebo in zemlja zarekla, da ga uničita. Potem je stopil k oknu in stresel pest proti »beli hiši«, ki je tako prijazno zrla iz daljave sem.

Da, ta »bela hiša«!

Oče jo je psoval, mršil obrvi, samo da mu je zablodil pogled tja in Pavel sam, on sam jo je imel tako rad, kakor da bi bival tam kos njegove duše. —

Zakaj?

Sam ni vedel. Morda le zato, ker jo je ljubila mati. Tudi ona je pogosto postajala ob oknu in zrla tja, a ni mršila obrvi, o ne! — obraz se ji je zmečhal in stožil in iz oči ji je sijalo hrepenenje, tako iskreno, da je Pavla, ki je tiho stal ob njej, vroče spreletalo.

Saj je bilo njegovo drobno srce polno prav tistega hrepenenja. Saj se je tudi njemu zdela tista hiša višek vsega lepega in krasnega, odkar se je spominjal. Saj da je le sklenil trepalnice, je že stala pred njegovimi očmi, sama se je tihotapila v njegove sanje.

»Ali ste že bili kdaj v beli hiši?« je vprašal nekega dne mater, ko ni mogel več krotiti radovednosti.

»Da, sinko,« je odvrnila in glas ji je zvenel žalostno in negotovo.

»Velikokrat, mama?«

»Zelo velikokrat, fant. Tvoji starši so nekaj prebivali tam in tam si ti prišel na svet.«

Od tedaj mu je bila »bela hiša« to, kar je človeštvu izgubljeni raj.

»Kdo stanuje zdaj v »beli hiši?« je vprašal drugič.

»Lepa, prijazna gospa, ki ima vse ljudi rada in tebe še zlasti, ker je tvoja krstna botra.«

Bilo mu je, kot da lije neskončna polnost sreče na njegovo glavo. Bil je tako vznemirjen, da je drhtel.

»Zakaj se ne peljeva k »lepi, prijazni gospe?« je vprašal čez hip.

»Očetu ni prav,« je odvrnila in glas je imel čudno oster zvok, da je Pavel postal pozoren.

Ni izpraševal dalje, zakaj očetova volja je veljala kot zakon, pri katerem ni nihče smel brskati za razlogi, a ta dan je skrivnost »bele hiše« spredla novo vez med materjo in sinom. — Javno ni smel nihče govoriti o njej. Oče je zdijval, kakor hitro je kdo omenil, da je neka taka hiša na svetu, in tudi brata nista rada govorila o tem z njim, najmlajšim; najbrž sta se bala, da bo v svoji neumnosti vse izblebetal. A mati, mati — ta mu je zaupala.

Kadar sta bila sama — in med šolo sta bila skupaj vedno sama — takrat so se odprla njena usta in z usti srce, in »bela hiša« je vstajala iz njenih pripovedovanj višje in svetleje pred njim. Kmalu je poznal vsako sobo, vsako uto na vrtu, z grmovjem obrasli ribnik z blestečo stekleno kroglo spredaj, in sončno uro na ploščadi; mislite si uro, na kateri je moralo ljubo sonce samo kazati ure. Kakšno čudo.

Hodil bi lahko po tistem posestvu z zaprtimi očmi in se ne bi izgubil!

In kadar se je igral o Vreljički, si je zgradil belo hišo s ploščadmi in sončnimi urami — dva ducata hkratu! — kopal ribnike v pesek in pri-trjal prodnjake na male količe, da bi naznačali kroglo.

Seveda, bleskov niso metali.